

Доступ до матеріалів досудового розслідування

Монографія є одним із перших спеціальних комплексних досліджень, у якому вирішено наукове завдання вивчення теоретикоправових проблем доступу до матеріалів досудового розслідування. На підставі аналізу нормативних та доктринальних джерел, слідчої та судової практики у роботі розглянуті теоретико-методологічні основи доступу до матеріалів досудового розслідування, досліджено поняття та форми доступу до матеріалів досудового розслідування, з'ясовано специфіку доступу сторони захисту до матеріалів досудового розслідування у порядку ст. ст. 221, 290 КПК України, визначено особливості доступу до матеріалів досудового розслідування у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, охарактеризовано процесуальний порядок доступу до матеріалів досудового розслідування сторони обвинувачення та інших учасників кримінального провадження.

Розраховано на наукових співробітників, викладачів закладів вищої освіти, працівників правоохоронних і судових органів, адвокатів, студентів та аспірантів закладів вищої освіти.

Ю. В. Жовтан

**ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Монографія

Одеса
«Юридична література»
2024

УДК 343.1(477)
Ж782

Рецензенти:

В. Завтур, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

І. Тітко, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ України (*протокол № 5 від 26 грудня 2022 р.*)

Жовтан Ю. В.

Ж782 Доступ до матеріалів досудового розслідування: теорія і практика : монографія / Ю. В. Жовтан. — Одеса : Юридична література, 2024. — 300 с.

ISBN 978–966–419–439–3

Монографія є одним із перших спеціальних комплексних досліджень, у якому вирішено наукове завдання вивчення теоретико-правових проблем доступу до матеріалів досудового розслідування. На підставі аналізу нормативних та доктринальних джерел, слідчої та судової практики у роботі розглянуті теоретико-методологічні основи доступу до матеріалів досудового розслідування, досліджено поняття та форми доступу до матеріалів досудового розслідування, з'ясовано специфіку доступу сторони захисту до матеріалів досудового розслідування у порядку ст. ст. 221, 290 КПК України, визначено особливості доступу до матеріалів досудового розслідування у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, охарактеризовано процесуальний порядок доступу до матеріалів досудового розслідування сторони обвинувачення та інших учасників кримінального провадження.

Розраховано на наукових співробітників, викладачів закладів вищої освіти, працівників правоохоронних і судових органів, адвокатів, студентів та аспірантів закладів вищої освіти.

УДК 343.1(477)

ISBN 978–966–419–439–3

© Жовтан Ю. В., 2024

Зміст

Перелік умовних позначень 5

Передмова 6

Розділ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСТУПУ ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

- 1.1. Стан дослідження проблематики доступу до матеріалів досудового розслідування у кримінальній процесуальній діяльності 9
- 1.2. Поняття та форми доступу до матеріалів досудового розслідування 24
- 1.3. Суб'єкти доступу до матеріалів досудового розслідування 53
- 1.4. Право на доступ до матеріалів досудового розслідування як стандарт належної правничої допомоги 64

Розділ 2

ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ СТОРОНИ ЗАХИСТУ

- 2.1. Доступ до матеріалів досудового розслідування у порядку ст. 221 КПК України 88
- 2.2. Доступ до матеріалів досудового розслідування у порядку ст. 290 КПК України 121
- 2.3. Доступ до матеріалів досудового розслідування у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю 151
- 2.4. Кримінальні процесуальні наслідки не забезпечення доступу до матеріалів досудового розслідування 167

Розділ 3

**ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ
ТА ІНШИХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ**

3.1. Доступ до матеріалів досудового розслідування прокурора, слідчого	192
3.2. Доступ до матеріалів досудового розслідування потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача	206
3.3. Доступ до матеріалів досудового розслідування представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування	228
3.4. Доступ до матеріалів досудового розслідування осіб, які здійснюють допоміжну кримінально-процесуальну функцію	247
<i>Висновки</i>	264
<i>Список використаних джерел</i>	272

Перелік умовних позначень

- Абз. — абзац
- ВАКС — Вищий антикорупційний суд
- ВС — Верховний Суд
- ВССУ — Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
- ЄДРСР — Єдиний державний реєстр судових рішень
- ЄРДР — Єдиний реєстр досудових розслідувань
- ЄСПЛ — Європейський суд з прав людини
- ЄКПЛ — Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
- ЗУ — Закон України
- КК — Кримінальний кодекс України
- КМУ — Кабінет Міністрів України
- КПК — Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року
- КСУ — Конституційний Суд України
- НАБУ — Національне антикорупційне бюро
- ОГП — Офіс Генерального прокурора
- ОП ВС — Об'єднана Палата Верховного Суду
- п. — пункт
- САП — Спеціалізована антикорупційна прокуратура
- СРД — слідчі (розшукові) дії
- США — Сполучені Штати Америки
- НСРД — негласні слідчі (розшукові) дії
- ст. — стаття
- ч. — частина

Передмова

На забезпечення права особи на справедливий суд, у розумінні ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі — ЄКПЛ), впливає положення щодо надання доступу сторонам до матеріалів кримінального провадження, оскільки це є необхідною гарантією належної підготовки особи до відстоювання своєї позиції в судовому розгляді. Право на доступ до матеріалів досудового розслідування, відповідно до положень статті 6 (3) в ЄКПЛ, є необхідною умовою забезпечення права підозрюваного на захист та передбачає право підозрюваного мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту.

У світлі сучасних наукових розробок, які покликані забезпечити вирішення теоретичних та практичних проблем доступу учасників кримінального провадження до матеріалів досудового розслідування в різних його аспектах, мають враховуватись як сучасні базові правові норми національного законодавства України, більшість яких фактично стала результатом адаптації національного законодавства до практики Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ) у даній сфері, та напрацьований досвід правозастосовної практики Верховного Суду, так і цінний доробок вітчизняних і зарубіжних учених, які працювали над зазначеною проблематикою.

Варто зазначити, що дослідження, присвячені реалізації права сторонами кримінального провадження на доступ до матеріалів досудового розслідування, завжди привертали увагу науковців. Окремі з них ґрунтуються на матеріалах кримінально-процесуального законодавства 1960 р., деякі, відповідно, досліджувалися і досліджуються після прийняття КПК України 2012 р., але все ж таки залишається низка невирішених питань. Проте на сучасному етапі реалізації норм кримінального процесуального законодавства даний інститут сформований недостатньо і потребує подальшої розробки.

Загальні теоретичні й практичні питання особливостей надання доступу до матеріалів досудового розслідування досліджено в дисертаційних роботах: В. А. Осмолян «Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи» (Київ, 2012), О. О. Торбас «Форми закінчення досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України» (Одеса, 2015), Н. Л. Боржецька «Форми закінчення досудового розслідування: правові, теоретичні та прикладні проблеми» (Острог, 2016), І. В. Гловюк «Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації» (Одеса, 2016). Окремим питанням реалізації положень ст. ст. 221, 290 КПК України присвячені роботи В. В. Павловського «Загальні положення досудового розслідування» (Київ, 2016), Малахової О. В. «Реалізація інституту сприяння захисту у кримінально-процесуальному доказуванні» (Одеса, 2016), О. Р. Балацької «Участь захисника в реалізації засади забезпечення права на захист: правові та організаційні аспекти» (Київ, 2018), А. В. Мельниченка «Забезпечення прав особи на досудовому розслідуванні» (Київ, 2018), В. Г. Дрозд «Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики» (Харків, 2019), Т. Ю. Марченко «Право підозрюваного, обвинуваченого мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту: теорія і практика реалізації у кримінальному провадженні України» (2021), О. В. Бойка у дисертаційному дослідженні «Право на справедливий судовий розгляд у кримінальному судочинстві України» (Київ, 2021), С. О. Січка «Загальні положення досудового розслідування» (Харків, 2021), І. І. Гафич у дисертаційному дослідженні «Організаційно-правові основи участі прокурора у вирішенні питання про закриття кримінального провадження» (Харків, 2021).

Відаючи належне теоретичним напрацюванням, пов'язаним із ознайомленням учасників з матеріалами кримінального провадження, слід зауважити, що окремі питання теоретичного та прикладного характеру щодо розуміння доступу до матеріалів досудового розслідування, специфіки реалізації окремими учасниками кримінального провадження права на

доступ до матеріалів досудового розслідування, можливості оскарження незабезпечення доступу до матеріалів досудового розслідування тощо потребують нового наукового переосмислення, внесення відповідних змін до законодавства, напрацювання рекомендацій практичного характеру.

Таким чином, монографія є одним із перших комплексним науковим дослідженням теоретичного та прикладного характеру розуміння доступу до матеріалів досудового розслідування.

З метою обґрунтування положень монографічного дослідження автором використано офіційні судові статистичні дані, відомості з Єдиного реєстру судових рішень, рішення ЄСПЛ, результати опитування суддів, прокурорів, слідчих Національної поліції, адвокатів.

Розділ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСТУПУ ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1.1. СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ДОСТУПУ ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНІЙ ПРОЦЕСУАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Питанню дослідження проблематики доступу до матеріалів досудового розслідування у кримінальній процесуальній діяльності увага науковців присвячувалась переважно при розгляді окремих проблем реалізації кримінальних процесуальних норм, які регулюють порядок досудового розслідування. Серед науковців та практиків значна увага приділялася питанням визначення та характеристики закінчення досудового розслідування, загальним положенням досудового розслідування, окремим питанням реалізації учасниками своїх прав у кримінальному провадженні, при дослідженні яких науковці торкались окремих проблем ознайомлення з матеріалами досудового розслідування.

Однак варто визнати, що низка правових, теоретичних і прикладних проблем, пов'язаних зі змістом та реалізацією доступу до матеріалів досудового розслідування у кримінальній процесуальній діяльності в кримінальному процесі, залишаються і до сьогодні дискусійними, недостатньо глибоко вивченими, а то й взагалі не дослідженими.

На основі робіт Ю. П. Аленіна¹, І. В. Гловюк², О. В. Бойко³, Ю. О. Гришина⁴, В. Г. Дрозд⁵, О. М. Дроздова⁶, Т. Ю. Марченко⁷, В. А. Осмолян⁸, В. В. Павловського⁹, О. О. Торба-

¹ Аленін Ю. Особливості відкриття матеріалів іншої сторони за новим КПК України: здобутки та прорахунки. *Юридичний вісник*. 2013. № 4. С. 89– 94; Аленін Ю. П., Гловюк І. В. Потерпільний у кримінальному провадженні: деякі питання. *Право України*. 2013. № 11. С. 112– 119; Аленін Ю. П. Особливості відкриття матеріалів іншої сторони за новим КПК України. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 95-річчю з дня народження професора М. В. Салтєвського (Одеса, 2 листоп. 2012 р.). Одеса : Фенікс, 2012. С. 237– 240.

² Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації : дис.... доктора юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2016. 602 с.

³ Бойко О. В. Право на справедливий судовий розгляд у кримінальному судочинстві України : дис. ... докт. філософ. : 081 – Право. Київ, 2021. 270 с.

⁴ Гришин О. Ю., Чальцева Н. С. Особливості процесуального алгоритму відкриття сторонами матеріалів кримінального провадження. *Від громадянського суспільства — до правової держави* : матер. X міжнар. наук. конф. студ. та молодих учених / Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. А. Дидоренка. URL: <http://www.corp-iguvd.lg.ua/d130109.html>

⁵ Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.

⁶ Дроздов О., Дроздова О., Шультін С. Як час на ознайомлення з матеріалами впливає на завершення досудового розслідування та інші дотичні питання. *Закон і бізнес*. URL: <https://unba.org.ua/publications/6727-yak-chas-na-oznajomlennya-z-materialami-vplivae-na-zavershennya-dosudovogorozsliduvannya-ta-inshidotichni-pitannya.html>; Дроздов О. М. Проблеми дотримання розумних строків під час ознайомлення обвинуваченого і його захисника з матеріалами справи. *Адвокат*. 2011. № 2. С. 26– 30.

⁷ Марченко Т. Ю. Право підозрюваного, обвинуваченого мати час і можливість, необхідні для підготовки свого захисту: теорія і практика реалізації у кримінальному провадженні України : дис. ... докт. філософ. : 081 – Право. 2021. 292 с.

⁸ Осмолян В. А. Понятійні питання процедури ознайомлення з матеріалами кримінальної справи як право осіб, що беруть участь у кримінальному провадженні у справі. *Право і безпека*. 2010. № 3. С. 183– 188. URL: <http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=10534>; Осмолян, В. А. Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. К., 2012. 196 с.

⁹ Павловський В. В. Загальні положення досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ. 2016. 246 с.

са¹, Б. І. Яворського² та інших була вивчена процедура відкриття матеріалів іншій стороні та досліджене процесуальне положення учасників кримінального провадження при ознайомленні з матеріалами досудового розслідування.

Так, однією з фундаментальних праць щодо дослідження процесуального порядку надання доступу до матеріалів досудового розслідування є дисертація В. А. Осмолян «Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи» (Київ, 2012), де автором на підставі аналізу положень КПК 1960 р. розкрито сутність та правову природу поняття ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, під яким пропонує розуміти процес вивчення учасниками кримінального судочинства матеріалів слідчого та судового провадження, інших матеріалів, речових доказів з метою отримання відомостей, необхідних для реалізації своїх прав та законних інтересів; визначено стадії кримінального судочинства, на яких можливе ознайомлення з матеріалами кримінальної справи³.

Проблемним питанням доступу до матеріалів досудового розслідування учасників кримінального провадження при дослідженні характеристики закінчення досудового розслі-

¹ Торбас О. О. *Форми закінчення досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України* : монографія. Одеса : Юридична література, 2015. 168 с.; Торбас О. О. *Форми закінчення досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р.* : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2015. 236 с.; Торбас О. О. Характеристика окремих положень відкриття матеріалів іншій стороні кримінального провадження за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2012. Т. 4, вип. 19. С. 158- 163; Торбас О. О. Проблематика встановлення моменту ознайомлення з матеріалами досудового розслідування відповідно до ст. 290 КПК України. *Правові новели*. 2021. № 15. С. 86- 93. URL: http://legalnovels.in.ua/journal/15_2021/13.pdf

² Яворський Б. І. Ознайомлення сторони захисту з матеріалами кримінальної справи як елемент в реалізації інституту сприяння захисту. *Адвокат*. 2009. № 3. С. 4- 8.

³ Осмолян, В. А. *Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи* : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. К., 2012. 196 с.

Книги, які можуть вас зацікавити

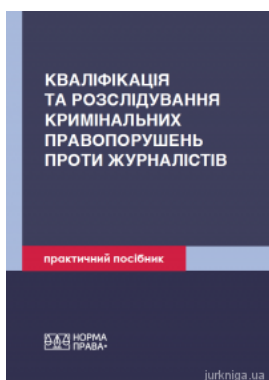
Моральна шкода:
критерії і розміри
відшкодування

Повідомлення про
підозру

Договори в
корпоративному праві:
проблеми теорії та
практики

Кваліфікація та
розслідування
кримінальних
п्राпорушень проти
журналістів

Гарантії прав
потерпілого на
досудовому
розслідуванні

Форми та види вини у
кримінальному праві

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)